

Klauzurní práce č. 2 (98) konaná dne 6. května 2011

Ruda z Rudné

Podnikatel Rudolf z Rudné u Prahy řídil v pátek 21. 1. 2011 ve 20 hodin. svůj osobní automobil zn. Hummer ostře žluté barvy po požití tří dvanáctistupňových piv. Spěchal na večeři ke své ženě Marcelce, učitelce v základní škole. Silnice byla pokryta námrazou, věděl, že požil alkohol, a proto jel zvlášť opatrně.

V zatáčce na opuštěné okresní silnici kousek od jeho domova dostalo vozidlo jedoucí v protisměru rychlostí značně přesahující povolený rychlostní limit smyk, vjelo do Rudolfovy poloviny vozovky, zadní částí narazilo do boku jeho automobilu a s proraženou nádrží skončilo na střeše v příkopu u silnice. Nezraněný Ruda s hrůzou hleděl na převrácené vozidlo, ve kterém ležely bezvládná žena a malé dítě, a uvědomil si, že má určitě ještě alkohol v krvi.

Zavolal své ženě Marcelce a všechno jí podrobně vylíčil s tím, že musí zavolat policii a sanitku, a proto přijede na večeři později. Jeho žena Marcela mu řekla, že si kvůli „nějaké náně, co neumí řídit“ přeci nezničí život a ona nepřijde o manžela. Poradila mu, aby unikající palivo zapálil, na nic nečekal, nikoho nevolal a ihned přijel domů. Rudolf si zapálil cigaretu, vyhodnotil situaci, a nedokouřenou cigaretou zapálil benzín unikající z převráceného vozidla.

Benzín se okamžitě vzňal, a když plameny začaly pohlcovat i kabinu vozu, odjel Rudolf domů. Bezprostředně poté nabyla Alena, řidička převráceného vozu, vědomí, a těsně před tím, než automobil zcela vzplál, vytáhla z něj svou osmiletou dceru a zavolala linku 112. Policie zadržela Rudolfa 21. 1. 2011 ve 22:15 hodin. Jeho automobil se nalézt nepodařilo. Rudolf se ihned podrobil vyšetření krve s výsledkem 1,3 promile obsahu alkoholu v krvi. Obdobný test absolvovala i Alena s nulovým výsledkem. Její dcera byla hospitalizována s vícečetnými komplikovanými zlomeninami způsobenými nehodovým dějem, které si vyžádaly několik operací a dvouměsíční pobyt v nemocnici. Požár automobilu se na zdraví Aleny ani její dcery nijak neprojevil.

Otázky

1. Jak právně posoudíme jednání Rudolfa ? Odůvodněte.
2. Jak právně posoudíte jednání Marcely ? Odůvodněte.

3. Jak právně posoudíte jednání Aleny ? Odůvodněte.
4. Jaký význam pro právní posouzení Rudolfa by mělo, kdyby řídil automobil po požití jednoho desetistupňového piva a v krvi měl v době činu 0, 2 promile alkoholu ?
5. Státní zástupce předal zadrženého Rudolfa soudci v neděli dne 23. 1. 2011 v 15:00 spolu s návrhem na vzetí do vazby. Návrh byl odůvodněn tím, že policie musí Rudolfa pro zahájení trestního stíhání zajistit, přičemž hrozí, že Rudolf, pokud by byl na svobodě, by se vozidla urychleně definitivně zbavil, uprchl do ciziny, a zahájení trestního stíhání by pak bylo možné jen s nepřiměřenými obtížemi. Může soudce na podkladě takového návrhu rozhodnout o vzetí Rudolfa do vazby ? Odůvodněte.
6. Může příslušná zdravotní pojišťovna požadovat v trestním řízení proti Rudolfovi náhradu výdajů za léčení Aleniny dcery? Odůvodněte.
7. K posouzení stavu vozovky, účinnosti brzd a dalších odborných otázek byl v přípravném řízení přibrán znalec. Znalec sám provedl vyšetřovací pokus a v posudku uvedl, že výpověď obviněného Rudolfa je nevěrohodná vzhledem k výsledkům, které znalec spočítal. K hlavnímu líčení, ač řádně předvolán, se znalec nedostavil. Předseda senátu mu uložil pořádkovou pokutu a k odročenému hlavnímu líčení nechal znalce předvést. Ačkoliv byl znalec poučen již v přípravném řízení, předseda senátu opakovaně v hlavním líčení před výslechem poučil o trestních následcích křivé výpovědi a vědomě nepravdivého znaleckého posudku. Uveďte, k jakým nepochybným porušením zákona došlo. Odůvodněte.

Poznámka:

1. U všech závěrů obsažených v odpovědích týkajících se subsumpce případu pod zákonné ustanovení musí být ustanovení přesně citováno (nejen jeho název, ale i číslo paragrafu, odstavce, písmeno, alinea).
2. Při subsumpci musí být provedena konfrontace požadavků obsažených v zákonném ustanovení se skutkovým zjištěním (podobně jako to činí soud ve výroku rozsudku).
3. Závěry obsažené v odpovědích musí být náležitě odůvodněny (např. třeba uvést, proč třeba určité jednání posuzovat jako účastenství ve formě návodu a nikoli jako spolupachatelství).

Ruda z Rudné – řešení

1. Rudolf se dopustil přečinu ohrožení pod vlivem návykové látky podle § 274 odst. 1 tr. zák. a pokusu zvláště závažného zločinu vraždy podle § 21 odst. 1, § 140 odst. 2, odst. 3 písm. a), písm. c), písm. j) tr. zák. ve vícečinném souběhu.

Rudolf po požití tří dvanáctistupňových piv řídil motorové vozidlo, přičemž ještě po zhruba dvou hodinách od započetí jeho jízdy mu bylo v krvi naměřeno 1,3 promile obsahu alkoholu v krvi.

Podle ustanovení § 274 odst. 1 tr. zák. se trestného činu ohrožení pod vlivem návykové látky dopustí ten, kdo vykonává ve stavu vylučujícím způsobilost, který si přivodil vlivem návykové látky, zaměstnání nebo jinou činnost, při kterých by mohl ohrozit život nebo zdraví lidí nebo způsobit značnou škodu na majetku

Alkohol je podle § 130 tr. zák. návykovou látkou.

U řidiče motorového vozidla, který požil alkoholický nápoj, půjde podle ustálené judikatury i nauky o stav vylučující způsobilost v případě, dosáhla-li hladina alkoholu v krvi hranici 1 promile. (srov. Jelínek, J. a kol.: Trestní právo hmotné. 2. vydání. Praha: Leges, 2010 s. 687).

Zaměstnáním nebo výkonem jiné činnosti ve smyslu skutkové podstaty podle § 274 odst. 1 tr. zák. se rozumí takové zaměstnání nebo činnost, jejichž bezpečný výkon vyžaduje soustředěnou pozornost a schopnost správně vnímat a pohotově reagovat na vzniklou situaci. Řízení motorového vozidla je považováno za typický případ takové činnosti.

Ohrožení pod vlivem návykové látky podle § 274 odst. 1 tr. zák. je úmyslným trestným činem, za který lze uložit trest odnětí svobody až na jeden rok, ve smyslu § 14 odst. 2 tr. zák. se jedná o přečin.

Rudolf tedy spáchal přečin ohrožení pod vlivem návykové látky podle § 274 odst. 1 tr. zák.

Dále pak Rudolf ve snaze zabránit odhalení toho, že řídil pod vlivem alkoholu, zapálil po rozhovoru s manželkou a vyhodnocením situace benzín vytékající z vozidla Aleny, přičemž z místa odjel až v situaci, kdy plameny začaly pohlcovat kabinu vozidla, v níž v bezvědomí ležely Alena se svou dcerou.

Podle § 140 odst. 2 tr. zák. se trestného činu vraždy dopustí ten, kdo jiného úmyslně usmrtí s rozmyslem nebo po předchozím uvážení.

Za rozmysl je pak považována myšlenková činnost pachatele předcházející bezprostředně nebo na krátkou dobu spáchání činu, při kterém má pachatel možnost zhodnotit důvody, jež svědčí pro jeho rozhodnutí vraždu spáchat, i důvody, které jej mohou od vraždy odrazovat. Rudolf si po rozhovoru se svou ženou ještě zapálil cigaretu, celou situaci vyhodnotil, a až po takovém „rozmyslu“ přistoupil k samotnému jednání.

Podle ustanovení § 21 odst. 1 tr. zák. je jednání, které bezprostředně směřuje k dokonání trestného činu a jehož se pachatel dopustil v úmyslu trestný čin spáchat, pokusem trestného činu, jestliže k dokonání trestného činu nedošlo.

Rudolf uvedeným jednáním chtěl Alenu i její dceru usmrtit a jednal tedy v úmyslu přímém. Nicméně skutková podstata trestného činu vraždy podle citovaného ustanovení naplněna nebyla, neboť nedošlo k následku v podobě smrti Aleny ani její dcery díky tomu, že z hořícího automobilu včas unikly, a trestný čin tak nebyl dokonán. Rudolfovo jednání je tedy třeba posoudit jako pokus trestného činu vraždy.

Rudolf viděl, že ve vozidle leží žena a malé dítě, jednal tedy v úmyslu usmrtit dvě osoby, čímž naplnil i okolnost podmiňující použití vyšší trestní sazby podle § 140 odst. 3 písm. a) tr. zák.. Vzhledem k tomu, že oním malým dítětem, byla Alenina dcera ve věku 8 let, naplnil tím i další znak kvalifikované skutkové podstaty upravený v § 140, odst. 3 písm. c) tr. zák., neboť se činu dopustil na dítěti mladším patnácti let. Celé jednání navíc bylo motivováno snahou zakrýt jeho trestný čin spočívající v řízení pod vlivem alkoholu, čímž naplnil i okolnost podmiňující použití vyšší trestní sazby podle § 140 odst. 3 písm. j) tr. zák.

Podle § 14 odst. 3 věta za středníkem tr. zák. jsou zvláště závažnými zločiny ty úmyslné trestné činy, na něž trestní zákon stanoví trest odnětí svobody s horní hranicí trestní sazby nejméně deset let. Za úmyslný trestný čin vraždy podle § 140 odst. 3 tr. zák. lze uložit trest odnětí svobody na patnáct až dvacet let nebo trest výjimečný. Podle § 21 odst. 2 tr. zák. je pokus trestného činu trestný podle trestní sazby stanovené na dokonáný trestný čin. Rudolfovo jednání tak bude pokusem zvláště závažného zločinu.

Rudolf se tedy dále dopustil jednání, které bezprostředně směřovalo k usmrcení dvou osob, z nichž jedna byla dítětem mladším patnácti let, v úmyslu zakrýt jiný trestný čin, a to vše úmyslu trestný čin dokonat, přičemž k dokonání činu nedošlo.

Za jeden skutek se v nauce i v praxi považují všechny ty projevy vůle pachatele navenek, které jsou příčinou trestněprávně relevantního následku, pokud jsou zahrnuty zaviněním. Rudolf nejprve řídil pod vlivem alkoholu, přičemž až v důsledku přerušení jeho jízdy nastalou nehodou, přistoupil k jednání, kterým chtěl usmrtit Alenu a její dceru, aby jeho čin zůstal

neodhalen. Jednalo se tedy o dva samostatné skutky, kterými se dopustil dvou shora uvedených trestných činů ve vícečinném souběhu.

Rudolf nebude trestně odpovědným za neposkytnutí pomoci řidičem dopravního prostředku podle § 151 odst. 1 tr. zák., neboť tento trestný čin je ve vztahu subsidiarity k poruchovým trestným činům proti životu a zdraví.

2. Marcela se dopustila návodu ke zvlášť závažnému zločinu vraždy podle § 24 odst. 1 písm. b), § 140 odst. 1, odst. 3 písm. a), písm. c), písm. j) tr. zák.

Když Rudolf volal Marcele, byl rozhodnut zavolat Aleně a její dceři pomoc, byla to však Marcela, která v něm po podrobném nastínění situace vzbudila rozhodnutí zbavit se Aleny a její dcery, aby nebyla odhalena jeho účast na dopravní nehodě (resp. aby si kvůli „nějaké náně, co neumí řídit“ nezničil život).

Podle ustanovení § 24 odst. 1 písm. b) tr. zák. je návodce dokonaného trestného činu nebo jeho pokusu ten, kdo úmyslně vzbudil v jiném rozhodnutí spáchat trestný čin.

Pokud tedy Marcela reagovala na Rudolfem detailně popsanou situaci, je nesporné, že její jednání, kterým v Rudolfovi vzbudila rozhodnutí spáchat trestný čin a popsala i způsob, jakým ho má provést, směřovalo vůči konkrétnímu trestnému činu určitého pachatele a její úmysl zahrnoval vedle znaků základní skutkové podstaty trestného činu vraždy podle § 140 odst. 1 tr. zák. i všechny shora uvedené okolnosti podmiňující použití vyšší trestní sazby. Splněna byla i podmínka akcesority účastenství, neboť Rudolfovo trestné jednání dospělo do stadia pokusu trestného činu. Její jednání posoudíme jako návod k vraždě podle § 140 odst. 1 tr. zák., nikoliv jako návod ke kvalifikované vraždě podle § 140 odst. 2 tr. zák., kterou spáchal Rudolf, neboť její návod směřoval k tomu, aby tak učinil ihned, bezprostředně po jejich telefonátu (příčemž před tím, než jí Rudolf kontaktoval variantu zbavení se Aleny a její dcery v úvahu nebral), proto pokud Rudolf až po skončení hovoru s manželkou celou situaci „vyhodnotil“ a při cigaretě zvažil, dopustil se v tomto směru excesu z jejího návodu, za který Marcela nemůže být trestně odpovědná.

Marcela tedy vzbudila v jiném rozhodnutí usmrtit dvě osoby, z nichž jedna byla dítětem mladším patnácti let, a to v úmyslu zakrýt jiný trestný čin, přičemž došlo k pokusu tohoto trestného činu.

3. Alena se dopustila přečinu těžkého ublížení na zdraví z nedbalosti podle § 147 odst. 1, odst. 2 tr. zák.

Alena jela v zatáčce na viditelně namrzlé komunikaci rychlostí vysoce překračující povolenou rychlost, což zapříčinilo, že vozidlo se na namrzlé komunikaci dostalo do smyku, narazilo do protijedoucího automobilu a skončilo v přílehlém příkopě na střeše. V důsledku toho utrpěla spolujezdkyně – její osmiletá dcera vícečetné komplikované zlomeniny, které si vyžádaly několik operací a dvouměsíční pobyt v nemocnici.

Podle ustanovení § 147 odst. 1 tr. zák. se ten, kdo jinému z nedbalosti způsobí těžkou újmu na zdraví, dopustí trestného činu těžkého ublížení na zdraví z nedbalosti.

Alena, která v zatáčce na namrzlé komunikaci jela rychlostí přesahující rychlost v daném místě povolenou, minimálně měla vědět, jakožto řidička osobního automobilu vezoucího další osobu, že takovým rizikovým jednáním může dojít k dopravní nehodě s vážnými následky na zdraví. Proto, když vozidlo jedoucí v zatáčce nepřiměřenou rychlostí dostalo na viditelně namrzlé vozovce smyk, v důsledku čehož došlo k dopravní nehodě, při níž byla zraněna její dcera, byl tento následek zahrnut zaviněním Aleny ve formě nedbalosti ve smyslu § 16 tr. zák.

Podle ustanovení § 122 odst. 2 písm. i) tr. zák. se těžkou újmou na zdraví rozumí delší dobu trvající porucha zdraví. Teorie i aplikační praxe dovodila, že zpravidla půjde o vážnou poruchu zdraví, která omezuje způsob života poškozeného nejméně po dobu 6 týdnů (srov. Jelínek, J. a kol.: Trestní právo hmotné. 2. vydání. Praha: Leges, 2010 s. 494). V tomto případě lze mít tedy oprávněně za to, že vzhledem k charakteru zranění Aleniny dcery i době léčení ve formě hospitalizace v nemocnici, jde ve smyslu citovaného ustanovení o těžkou újmu na zdraví.

Alena však svým jednáním porušila také povinnost uloženou jí, jakožto řidičce motorového vozidla, zákonem o provozu na silničních komunikacích, neboť nejen, že nepřizpůsobila rychlost aktuálnímu stavu vozovky, ale dokonce překročila i rychlost povolenou obecně pro daný typ pozemní komunikace. Dojde-li při jednání, kterým je jinému z nedbalosti způsobena těžká újma na zdraví k porušení důležité povinnosti uložené pachateli zákonem, je tím naplněna kvalifikovaná skutková podstata trestného činu těžkého ublížení na zdraví z nedbalosti podle § 147 odst. 1, odst. 2 tr. zák. Za důležitou povinností je ve smyslu tohoto ustanovení považována taková povinnost, jejíž porušení za dané konkrétní situace zpravidla podstatně zvyšuje nebezpečí pro lidský život nebo zdraví (srov. Jelínek, J. a kol.: Trestní právo hmotné. 2. vydání. Praha: Leges, 2010 s. 488). Za porušení důležité povinnosti v dopravě je pak právě typicky považována nepřiměřená rychlost jízdy v zatáčce či větší překročení povolené rychlosti (srov. Jelínek, J. a kol.: Trestní právo hmotné. 2. vydání. Praha: Leges, 2010 s. 490). Alena svým jednáním tedy naplnila kvalifikovanou skutkovou podstatu trestného činu těžkého ublížení na zdraví z nedbalosti podle § 147 odst. 1, odst. 2 tr. zák.

Všechny nedbalostní trestné činy jsou podle ustanovení § 14 odst. 2 tr. zák. přečiny. Alenino jednání tak je přečinem.

Alena tedy porušila důležitou, zákonem jí uloženou povinnost, čímž z nedbalosti způsobila jinému těžkou újmu na zdraví.

4. V takovém případě by se obviněný Rudolf dopustil „pouze“ pokusu zvláště závažného zločinu vraždy podle § 21 odst. 1, § 140 odst. 2, odst. 3 písm. a), písm. c) tr. zák.

Ze skutkového děje popsaného v zadání a modifikovaného otázkou číslo čtyři je z hlediska trestní odpovědnosti Rudolfa relevantní až jednání, jímž se záměrem zabránit možnému odhalení jeho účasti na proběhlé nehodě zapálil benzín unikající z Alenina vozu.

Podle ustanovení § 140 odst. 2 tr. zák. se trestného činu vraždy dopustí ten, kdo jiného úmyslně usmrtí s rozmyslem. K odůvodnění trestného činu vraždy srov. odpověď na otázku číslo jedna.

Rudolf se tedy dopustil jednání, které bezprostředně směřovalo k usmrcení dvou osob, z nichž jedna byla dítětem mladším patnácti let, a to v úmyslu trestný čin dokonat, přičemž k dokonání činu nedošlo.

Poznámka: V této variantě skutkového děje se Rudolf nedopustil samotnou jízdou osobním automobilem žádného trestného činu, proto se nemohl dopustit ani pokusu vraždy spáchané ve snaze zakrýt jiný trestný čin. Předchozí jízda pod vlivem alkoholu by byla jen přestupek proti bezpečnosti a plynulosti provozu na pozemních komunikacích dle § 22 odst. 1 písm. b) přest. zák.

5. Soudce podle § 68 odst. 1 tr. řádu a contrario na podkladě takového návrhu Rudolfa vzít do vazby nemůže.

Z odůvodnění návrhu na vzetí Rudolfa do vazby vyplývá, že proti němu doposud nebylo ve smyslu § 160 odst. 1 tr. řádu zahájeno trestní stíhání. Podle ustanovení § 68 odst. 1 tr. řádu však lze vzít do vazby toliko osobu, proti níž již trestní stíhání zahájeno bylo a soudce tedy uvedenému návrhu vyhovět nemůže, bez ohledu na to, je-li dán některý z důvodů vazby upravených v § 67 tr. řádu.

6. Příslušná zdravotní pojišťovna nemůže podle § 43 odst. 2, odst. 3 tr. řádu v trestním řízení proti Rudolfovi požadovat náhradu výdajů za léčení Aleniny dcery, neboť se nejedná o škodu způsobenou trestným činem, pro který je Rudolf stíhán.

Podle ustanovení § 43 odst. 1 tr. zák. je poškozeným ten, komu byla trestným činem způsobena majetková, morální nebo jiná škoda. Výdaje za léčení jsou sice majetkovou škodou vyjádřitelnou v penězích, na kterou se vztahuje oprávnění poškozeného podle § 43 odst. 3 tr. zák. navrhnout, aby soud v odsuzujícím rozsudku uložil obžalovanému povinnost ji nahradit, toto oprávnění však svědčí pouze poškozenému. Za poškozeného se v trestním řízení podle § 43 odst. 2 tr. řádu nepovažuje ten, kdo se cítí být trestným činem poškozen, avšak vzniklá újma není způsobena zaviněním pachatele nebo její vznik není v příčinné souvislosti s trestným činem.

Výdaje zdravotní pojišťovny byly v tomto případě vynaloženy na léčbu zranění Aleniny dcery. Příčinou tohoto zranění však byla dopravní nehoda, kterou Rudolf nezavinil ani z nedbalosti a tato nehoda ostatně není ani v příčinné souvislosti s trestným jednáním Rudolfa. Příslušné zdravotní pojišťovně tak podle § 43 odst. 2 tr. řádu v trestním řízení proti Rudolfovi vůbec nepřísluší postavení poškozené, nemůže tedy ani uplatňovat ve smyslu § 43 odst. 3 tr. řádu nárok na náhradu uvedených výdajů.

Poznámka: Zdravotní pojišťovna by však mohla tento nárok oprávněně uplatňovat v případném trestním řízení proti Aleně.

7. Nepochybná porušení zákona:

- a) znalec sám nemůže provádět vyšetřovací pokus, § 104c odst. 3 věta druhá tr. řádu**
- b) znalci nepřísluší provádět hodnocení důkazů a zabývat se právními otázkami, § 107 odst. 1 věta druhá tr. řádu**
- c) znalce nelze předvést k hlavnímu líčení, § 98 tr. řádu a contrario**

Ze situace popsané v otázce vyplývají následující nepochybná porušení zákona:

- a) vyšetřovací pokus je zvláštním způsobem dokazování upraveným v § 104c tr. řádu; obecně je třeba uvést, že dokazování podle hlavy páté tr. řádu provádí orgány činné v tr. řízení (kterým znalec není – srov. § 12 odst. 1 tr. řádu), přičemž podle § 104c odst. 3 věta druhá tr. řádu může být vzhledem k povaze věci znalec k provedení vyšetřovacího pokusu přibrán, ani v takovém případě však nemůže znalec vyšetřovací pokus přímo provádět, natož jej provádět sám.

- b) pokud znalec ve svém posudku uvedl, že výpověď Rudolfa je nevěrohodná, jednal v rozporu s ustanovením § 107 odst. 1 věta druhá tr. řádu, podle nějž znalci nepřísluší hodnotit důkazy.
- c) podle § 98 tr. řádu, který upravuje institut předvedení, může být předveden svědek, který se, ač řádně předvolán a poučen, bez dostatečné omluvy nedostaví. U znalce však obdobný postup tr. řádu umožněn není, a znalce tedy není možné nechat k hlavnímu líčení předvést.

Oproti tomu uložení pořádkové pokuty znalci (srov. § 66 odst. 1 tr. řádu) ani jeho opakované poučení v hlavním líčení nejsou nepochybným porušením zákona.